

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

ישראל שלוה מהנוכרי בריבית והתגייר

הנוכרי קודם שפרע לו את החוב

אם קודם שהתגייר הנוכרי, חישב עם ישראל כמה החוב עם הריבית, וכתב לו ישראל שטר חוב על כל הסכום, מאותה שעה הכל נחשב כגבוי, ומאחר שנחשב שגבה את הריבית בהיתר, בשעה שהיה נוכרי, מותר לו ליטול אותה מהלווה גם אחרי שהתגייר.

ואם קודם שהתגייר לא חישב את החוב עם הריבית, אלא היה החוב על פי התנאי הראשון, שיש להוסיף על החוב את הריבית, מאחר שהתגייר, אסור לו לגבות את הריבית, ואינו גובה אלא את הקרן.

נוכר שלוה מישראל בריבית

והתגייר קודם שפרע את החוב

אם קודם שהתגייר הנוכרי, חישב עמו ישראל כמה החוב עם הריבית, וכתב לו הגוי שטר חוב על כל הסכום, מאותה שעה הכל נחשב כגבוי, ומאחר שנחשב שהישראל גבה את הריבית בהיתר, בשעה שהיה הלווה נוכרי, מותר ליטול אותה ממנו גם אחרי שהתגייר.

ואם קודם שהתגייר לא חישב עמו את החוב עם הריבית, אלא היה החוב על פי התנאי הראשון, שיש להוסיף על החוב את הריבית, הדין במחלוקת.

לדעת תנא קמא – מאחר שהתגייר, אסור לגבות ממנו את הריבית, ואינו גובה אלא את הקרן.

ולדעת רבי יוסי [שהלכה כמותו] – תקנת חכמים היא, שבכל אופן מותר לגבות ממנו את הריבית, כדי שלא יאמרו הבריות, לא התגייר זה אלא כדי להיפטר מתשלום הריבית.

דין שטר שכתוב בו ריבית

לדעת רבי מאיר, קנס חכמים הוא שהשטר הזה פסול לגמרי, ואין גובים בו אפילו את הקרן. לפירוש ריב"ם, קנס רבי מאיר אינו אלא שהשטר פסול, אבל החוב קיים, ויגבה את הקרן מנכסים בני חורין כמלווה על פה. והתוס' כתבו, שקנס רבי מאיר הוא שהמלווה מפסיד את החוב לגמרי, ואינו גובה אותו כלל, אף לא את הקרן מנכסים בני חורין.

ולדעת חכמים, השטר אינו נפסל, ולכן גובים בו את הקרן, אבל את הריבית ודאי אסור לגבות. י"מ שרק באיסור ריבית דרבנן אין השטר נפסל, אבל אם היה בו ריבית שאסורה מהתורה, השטר פסול מעיקר הדין, בלא טעם של קנס, כי העדים שחתמו בו פסולים הם, שהרי עברו על איסור ריבית האמור גם לעדים. וי"מ שגם באיסור ריבית מהתורה אין השטר נפסל, ואף על פי שבעדותם עברו העדים על איסור תורה, אינם נפסלים לעדות, כי אין האיסור של העדים ידוע לכל, ואין אדם נפסל לעדות אלא כשעובר על איסור הידוע לו.

דין שטרי חוב מוקדמים

המלווה לחבירו בשטר, גובה את החוב אף מנכסים שמכר הלווה אחר ההלוואה והם ביד הלקוחות, ולכן אסור לכתוב בשטר החוב, זמן מוקדם לחיוב ההלוואה, כי בכך יבוא המלווה לגבות מהנכסים שמכר הלווה אחר הזמן הכתוב בשטר, כאילו כבר השתעבדו לחוב, ובאמת לא השתעבדו אלא הנכסים שהיו ביד הלווה בשעת ההלוואה.

ומהטעם הזה, מי שכתב שטר חוב מוקדם, קנסו אותו חכמים, ופסלו את השטר. רש"י מפרש שהקנס הוא שהשטר פסול, אבל החוב קיים, ויגבה אותו מנכסים בני חורין כמלווה על פה. והתוס' כתבו, שהקנס הוא שהמלווה מפסיד את החוב לגמרי, ואינו גובה אותו כלל, אף לא מנכסים בני חורין.

לדברי ריש לקיש, רק רבי מאיר קנס את המלווה, לפסול את השטר לגמרי, ולא יגבה בו אף מנכסים שהשתעבדו בו באמת, [כלומר שהיו תחת יד הלווה בשעת החיוב], אבל חכמים לא קנסו את המלווה, ויגבה בשטר מנכסים שהשתעבדו בו על פי דין, [כלומר שהיו תחת יד הלווה בשעת חיובו למלווה].

ולדברי רבי יוחנן, הכל מודים שקנסו את המלווה, שלא יגבה בשטר אפילו מנכסים שהשתעבדו בו על פי דין, כי יש חשש שאם נכשיר אותו לכך, יבוא לגבות בו גם מנכסים שמכר הלווה בין הזמן הכתוב בו לזמן הלוואה, ולא השתעבדו.

שטר שלא ניתן להיכתב

מעשה באחד שלווה מחבירו, ומשכן לו על כך את שדהו לעשר שנים, ולאחר שלוש שנים אמר לו המלווה, מכור לי את השדה, ואם לא תמכור, אגזול ממך בלא לשלם, שאומר קניתי ממך לפני שלוש שנים, ומאחר שיש לי חזקת שלוש שנים, אני נאמן על כך בלא שטר ובלא עדים. מה עשה הלווה, הקנה את השדה לבנו, ואחר כך מכרה למלווה, ומעתה כשיוציא המלווה את שטר המכירה, שמכוחו הוא רוצה להחזיק בשדה, יוציא כנגדו את השטר שהקנה את השדה לבנו קודם לכן, ואם כן כשמכר למלווה את השדה לא עשה כלום, שהרי מכר לו שדה שאינה שלו.

ולעניין המעות שנתן המלווה לקנות את השדה ולא קנה, הלווה חייב לשלם לו אותם, אלא שהחוב הזה אינו כחוב בשטר, המשתלם מנכסים משועבדים, אלא כחוב בעל פה, אף על פי שכתב לו אחריות בשטר המכירה כי השטר הזה אינו כלום וכל שטר שאינו ראוי להכתב הרי הוא בטל וכאילו לא נכתב.

ואף על פי שהמוכר שדה לחבירו באחריות, ונמצא שלא היתה של המוכר, הקונה גובה אחריותו מהמוכר מנכסים משועבדים, אין זה דומה לכאן, כי שם המוכר מתכוון למכור, ואף על פי שיודע שמוכר שדה גזולה, סבור שכשיבוא הנגזל יפייס אותו בדמים, ויקנה ממנו את השדה, כדי שיוכל לקיים את המכירה, אבל כאן המוכר מעולם לא התכוון לקיים את המכר, ולכן השטר שנכתב עליו הרי הוא כמי שלא נכתב מעולם.

אין פוסקים על הפירות עד שיצא השער

בדף ס"ג התבאר, שהטעם שמותר לפסוק על הפירות כשיצא השער, אף על פי שאינם ביד המוכר, כי כשיצא השער, יכולים להשיג את הפירות בנקל, [ע"ש בטעמו של רבא, ובטעמם של רבה ורב יוסף], וכאן בגמרא התבאר מהו השער שעל ידו נקל להשיג את הפירות:

מתחילה אמרו, שלדעת רבי יוחנן, אין פוסקים על הפירות אלא כשיצא השער של חיטי אכלבי [=אוצרות] **וארבי** [=ספינות], כלומר כשיתחילו בעלי הבתים והאוצרות לפתוח את האוצרות למכור, והספינות מביאות תבואה למכור, שאז יש תבואה בשפע, ונקל להשיגה זמן רב, אבל אין לסמוך על השער היוצא כשמתחילה התבואה להגיע לשוק הגדול [דורמוס], כי אז עדיין אין השפע גדול.

ולמסקנה, דעת רבי יוחנן, שפוסקים על הפירות אף כשיוצא השער של השוק הגדול [דורמוס], אבל כשיוצא השער של עיירות, אין פוסקים על הפירות, כי בזמן שיש תבואה רק על ידי החמרים המביאים אותה מהעיירות, אין תבואה בשפע, ולא נקל להשיגה.

ולדעת רבי ינאי [בדף ס"ג], פוסקים על הפירות אף כשיוצא השער של העיירות.

חדשה בזול וישנה ביוקר

אם היתה התבואה החדשה בזול, והישנה ביוקר, אין פוסקים על החדשה, [לתת מעות

עתה, ולקבלה לאחר זמן] **בזול**, כפי מחירה עתה, משום שהסיבה שהחדשים נמכרים עכשיו בזול, כי לא יבשו כל צרכן, ומאחר שהתנה לקבל אותם לאחר זמן כשיתיישנו, הרי זה כפוסק לקבל ישנות יקרות לאחר זמן, ומשלם עתה בזול, ומרוויח משום שמקדים לשלם.

תבואת לקוטות בזול ותבואת בעל הבית ביוקר

סתם תבואה של לקוטות אינה יפה כתבואת בעל הבית, כי הלקוט מערב בתבואה שיבולי שיפון עם שיבולי חטים. **ולכן אם היתה תבואת הלקוטות נמכרת בזול, ותבואת בעלי בתים נמכרת ביוקר, אין פוסקים עם בעל הבית לתת לו מעות עתה, ולקבל ממנו תבואתו לאחר זמן, במחיר תבואת הלקוטות**, כי בזה מקבל תבואה יקרה בזול, תמורת הקדמת מעותיו.

אם יצא השער של תבואת לקוטות, ולא יצא השער של תבואת בעלי בתים, פוסקים עם הלקוטות, לתת להם מעות עתה, ולקבל מהם את התבואה לאחר זמן, [אף על פי שאין עתה תבואה ביד המוכר], **כי נקל עתה להשיג תבואה מלקוטות**.

אבל אין פוסקים עם בעלי בתים, [שאינן בידם תבואה], לתת להם מעות עתה, ולקבל התבואה אחר זמן, אף על פי שנקל להשיג תבואה מלקוטות, כי בזיון לבעל הבית להשיג תבואה מלקוטות, וגם אינו יכול להשיג תבואה יפה כשל בעלי בתים, ומשני הטעמים הללו אי אפשר לפסוק עמו, **כי לו לא נקל להשיג את התבואה שצריך לתת לקונה**.

לזוים על שער שבשוק

י"מ שכשם שדרך מכירה מותר לשלם מעות על הפירות מראש, ולקבל את הפירות לאחר זמן, כפי השער של עכשיו, אף על פי שהתייקרו בינתיים, [כגון שנתן 25 דינר לקבל כור חטים, ובאותו זמן היה מחירו 25 דינר, ולאחר זמן עלה מחירו להיות 30 דינר, מקבל את הכור היקר, אף על פי ששווה יותר ממה ששילם]. **כך מותר לאדם להלוות מעות לחבירו, על מנת שאם לא יפרע לו מעות עד זמן פלוני, יתחייב לשלם לו פירות בשווי המעות שקיבל, לפי שער הפירות עכשיו, אף על פי שהתייקרו הפירות בינתיים**, [כגון שהלווה 25 דינר, בזמן שהיה כור חטים שווה 25 דינר, ולאחר זמן כשהגיע זמן הפירעון, עלה מחירו הכור להיות 30 דינר, אם אינו פורע 25 דינר כמו שלווה, ישלם כור חטים, אף על פי ששווה 30 דינר, וזה יותר ממה ששילם].

ובהלכות גדולות מפרש, שכשם שמותר ללוות סאה בסאה, כשיש ללווה סאה בביתו, [כי כשיש לו סאה בביתו הרי היא כקנויה למלווה מיד, ואף אם התייקרה קודם שנטלה, הרי היא כמי שהתייקרה ברשותו, ולא קיבל סאה השווה יותר מהסאה שנתן, (כפי שהתבאר בתחילת הפרק ויתבאר בעזה"י גם בסופו)].

כך מותר ללוות סאה בסאה, אף על פי שאין ללווה סאה בביתו, אם יצא השער, ונקל לו להשיג סאה כזו בשוק, כי בזה שנקל להשיג זאת בשוק, הרי זה כאילו כבר קנה אותה, ויש לו בביתו, וזכה בה המלווה, [וכתבו התוס', שאין להתיר אלא אם כן יש ללווה מעות, שיכול לקנות בהם פירות].

דין מוליך חבילה ממקום למקום, הוא כעין דין

טרשא דרב חמא, המבואר בדף ס"ה.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)